

3.12.37

לאחר שבחנתי הצעת הועדה המלכותית לאור המספרים הרשמיים נחברה לי ביתר בהירות הנחיצות בחיפונים יסודיים.

לפי הצעת הועדה תכיל המדינה הערבית את כל עבר הירדן, בערך 64.000.000 דונם, עם ישוב של 300.000 נפש, וכמעט ארבע חמישיות של מערב הארץ - 20.672.567 דונם, עם ישוב של 555.956 נפש. יחד 84.670.000 דונם עם ישוב של 850.000 נפש.

המדינה היהודית תקבל פחות מהחלק החמישי של מערב א"י - 4.845.596 דונם, עם ישוב של 591.356 נפש, מהם 296.685 ערבים (האדמה העברית במדינה היהודית 3.692.895 דונם במסדרון הבריטי ישארו 227.372 נפש (מהם 78.231 יהודים, 149.141 לא יהודים, אדמה יהודית 58.919 דונם, לא יהודית 734.356 דונם).

הכנית חלוקה זו אינה עומדת בפני הבקורת, לא מבחינה יהודית ולא מבחינה אנגלית. אבחון מחילה הצר היהודי:

(1) כפי שקבעה הועדה המלכותית עצמה חלה ההתחייבות הבריטית כלפי העם היהודי על כל א"י המערבית והמזרחית. כוונת הצהרת בלפור היתה לאפשר ליהודים לעלות ולהתישב בארץ עד כדי יצירת מדינה יהודית בכל השטח ההיסטורי של א"י.

הועדה מציעה עכשיו למסור ליהודים רק את החלק השמונה עשר מהשטח שנכלל בהצהרת בלפור.

(2) מדינה יהודית בשטח מצומצם זה לא תעמוד בפני המדינה הערבית שכנחה. שטח המדינה הערבית החדשה שתוקם בגבולותיה ההיסטוריים של הארץ גדול פי שבעה עשר משטח המדינה העברית, וישובה - כמעט כפול מהישוב במדינה היהודית (850.000 נפש מול 591.356). ואין לשכוח שבמדינה היהודית נמצאים קרוב לשלוש מאות אלף ערבים ובשעה צורך יכולים לבוא לעזרת המדינה הערבית תושבי הארצות השכנות (טוריה, עירק, סעודיה).

(3) בשטח הקטן של המדינה היהודית לא יהיו מקום לעליה יהודית גדולה ומתרחבת ולא יספיק קרקע להתישבות רבה-היקף, וההתחייבות ממלכת הוד מלכותו בהצהרת בלפור לתמוך בשאיפה הציונית תעשה פלסתר.

בלי עליה גדולה לא יובטח אפילו קיומו של הישוב היהודי הקיים ושל המדינה היהודית המוצעת.

4) הוצאת הנגב מהחמ"ם המדינה היהודית והכנסתו למדינה הערבית גוזרת כליה על שטח עצום (12.577.000 דונם) הפנוי כמעט מכל ישוב. אין כל סיכוי ואפשרות שהערבים יפתחו ויפריחו שטח זה.

5) מהשטח המצומצם המוצע למדינה היהודית הוצא ללא כל נימוק ופעם המשולש הקטן בעבר הירדן - בין ים כנרת, נהר ירמוק והירדן, שותח כבר ע"י היהודים, והכלל את חגת הכוח הראשית של מפעל החשמל. שטח זה חופט 60,200 דונם, מזה 32,834 אדמה ועליו צאצא בנאות 9 מוטבות.

כמו כן הוצא משטח המדינה היהודית החלק הדרומי של מחוז בית שאן (100,400 דונם) שראוי לעבוד אינסטיבי וכבוש כבר בחלקו ע"י מהישרים יהודים (מפוז, סירה צבי).

6) המסדרון הבריטי חוצה את המדינה היהודית. הקטע מדרום המסדרון (517.373 דונם) עם ישוב של 47.053 נפש, מהם 28.116 ערבים) - הגנתו נעשית על ידי כך כמעט בלתי אפשרית, וקשריו עם החלק העיקרי של המדינה היהודית בצפון מתקשים. בקצה המסדרון המערבי חוקם עיר ערבית כחלק של המדינה הערבית אשר תממש מקלט למכריחי סחורות ופושעים מכל המינים אשר תצטרך יד המדינה היהודית לעמוד בפניהם.

ירושלם היהודית, בניגוד ליפו הערבית תוכנס תחת שלטון מנדטורי ותופק מסכסוכים המדינה היהודית. גם אם ירושלם החדשה תצורף למדינה היהודית לא יסולק הקושי העצום של ניתוק הגיאוגרפי של הבירה מהטריטוריה העיקרית של המדינה ולא יבוטלו הסדורים של שתי רשויות סוברניות בתחומי עיר אחת.

גם מבחינה בריטית עמוסה חכמת הועדה המלכותית ליקויים חמורים.

1) הכנסת הנגב למדינה הערבית מטגירה את המעמדה האימפריאלי של מצרים ומפרץ אילת לכוחות אנטי-בריטיים ומסכנת את המעבר החפשי של אנגליה להודו ולשאר ארצות אסיה.

2) המסדרון לא יהא בכוחו לשאת עצמו " וידקק להמיכה כספית של האוצר הבריטי.

3) חולשת המדינה העברית מבחינה צבאית והסכנה הצפויה מהמדינה הערבית החדשה ויבוש הארצות הערביות השכנות מסילות על בריטניה אחריות מוסרית קשה.

לא כל הליקויים המנויים לעיל ניתנים להיקון אידיאלי, אולם אפשר על ידי חלוקה אחרת להקן את המגרעה העיקריות ולהשביח באופן יטודי את מאזן הכוחות מבחינה יהודית ואנגלית, מבלי לפגוע פגיעה חמורה במדינה הערבית.

במקום חלוקת הארץ לשני חלקים בלתי שווים והקמת מסדרון המכביד עוד יותר על החלוקה הבלתי צודקת - יש לחלק את הארץ לשלושה חלקים.

החלוקה המשולשת תקטין את שטח המדינה היהודית והערבית כאחת, הבטל לגמרי את המסדרון המסיל מעססה כבדה על שלושת הצדדים; במקום המסדרון הנוצה את שתי המדינות המוצעות - יוקם בחלק הדרומי של הארץ שטח מנדטורי רצוף שיתמסס מקו הצמון של המסדרון המוצע על ידי הועדה עד גבול מצרים בדרום ועבר הירדן במזרח.

המדינה היהודית תפסיד בחלוקה זו את קצצה הדרומי (513.373 דונם עם 47.053 תושבים) לטובת השטח המנדטורי. לעומת זאת יצורף למדינה היהודית המשולש הנזכר שבעבר הירדן (60.200 דונם והאלק הדרומי של מחוז בית שאן (100,540 דונם). לפי זה יתפוס שטח המדינה היהודית רק 4.388.463 דונם (עם ישוב של 555.784 נפש) לפי חכנית זו יהיה לכל נפש במדינה היהודית 7.9 דונם.

המדינה הערבית תכיל את כל עבר הירדן 64.000.000 דונם עם 30.000 נפש ובמערב א"י יצורף לה שטח של 3.881.390 דונם מצמון למסדרון המוצע ע"י הועדה המלכותית עם 213.308 נפש. באופן זה יהיה למדינה הערבית שטח של 67.880.000 דונם עם 513.000 נפש. לכל נפש במדינה הערבית יהיו 132 דונם.

בשטח המנדט הבריטי ישארו 17.941.085 דונם עם ישוב של 605.592 נפש לכל נפש בשטח זה יהיו 29.4 דונם. שטח זה יכול את מחוז יפו, ירושלים, רמלה, בית לחם, חברון, עזה ובאר-שב. .

הצהרת בלפור תחול על כל השטח הזה. אנגליה תקבל כאן מנדט חדש, מתוקן אשר יבטיח מצד אחד את האינטרסים של התושבים הקיימים ויחייב מצד שני פיתוח השטח המנדטורי על ידי עליה והתישבות יהודית, ביחוד בנגב. בעזרת המדינה היהודית וכמסלול המנדט גם יחד.

חציו בערך של שטח זה, כשמונה או כחשעה מליון דונם, מצפון ים המלח עד עקבה בדרום ומביבת חן יונס במערב, יוקצה להתישבות יהודית לאחר שיסודרו התביעות המוצדקות של שבטי הבידווים והתושבים האחרים. המדינה היהודית תקבל למטרה זו צרטרא כאת מסלול המנדט. בחציו השני של השטח תורשה עליה יהודית לפי עקרון יכולת קליטה כלכלית.

גם לפי תכנית זו תקופת במידה גדולה זכותו של העם העברי, כי בהלקה א הגדול של א"י ההיסטורית, אשר עליה חלה הצהרת בלפור, בשטח עצום של 67.000.000 דונם, בשלושה רבעים של הארץ, תוקם מדינת ערבית עצמאית ויופקע כוחו של המנדט. אבל לפעם השלוש יתכן שהיהודים יתראו לסידור זה, המעניק להם מיד סוברניות לאומית על חלק, אם כי קטן, של הארץ אשר פותח כבר על ידיהם, ומסאיר להם סיכוי ואפשרות להתישב בשני שלישים של מערב הארץ - שכמעט אינם מיושבים לגמרי. הערבים יקבלו בסידור זה סוברניות לאומית על יותר משלוש רבעים של א"י המערבית והמזרחית. אנגליה תבטיח בסידור זה, ע"י חוזה עם המדינה היהודית את האינטרסים החיוניים שלה על חוף ים התיכון המזרחי ועל גבול מצרים ומפרץ אילת.

ההצעה האלטרנטיבית הנשמעת בחוגים שונים - לקבל את תכנית הועדה המלכותית בפרסיה או בכללה, עם תיקונים קלים, על מנת להשגב יוצא מהמדינה הערבית ויסופח לכדינה היהודית או ישאר תחת מנדט בריטי - אין בה משום פתרון מניח הדעת, לא מבחינה יהודית ולא מבחינה אנגלית. פתרון זה מחללם מהקושי העיקרי שכמעט אין להתגבר עליו - הניתוח הגיאוגרפי של הנגב מהמדינה היהודית ומהמסדרון הבריטי, והקושי הרב בהגנתו, כשהוא מוקף מכל עבריו מדינה ערבית.

פיתוח הנגב וישובו הוא עניין לשנים מרובות. כל זמן שיעמוד בשוממותו תהיה הגנתו כרוכה בקשיים כספיים וצבאיים יוצאים מן הכלל. ישובו של הנגב + פיתוחו והגנתו יוקלו לאין ערוך אם יכלל בתוך שטח מנדטורי רחב, הנושט בחלקו גם על ידי יהודים ומתוור בלא כל חציצה לחוץ ים החיכוך הנמצא כולו תחת שלטונה הבלתי אמצעי של ממשלת המנדט. כלילת הנגב בשטח מנדטורי רחב, כפי שמוצע כאן, תפתור גם שאלת הקיום הכספי של הנגב והגנתו - כי הכנסות השטח הדרומי הכולל ערי יפו, רמלה, לוד, ירושלים, עזה, חברון ומושבות יהודה הדרומית ואזור רחב של מסעי הדר - יספיקו להוצאות האדמיניסטרטיביות של שטח המנדט.

בסידור זה יוכלו היהודים לוותר על דרישתם, שאין לעמוד נגדה בתחומי הצעת עודה המלכותית, לצרף את ירושלים החדשה למדינה היהודית. השארותה של יפו כחחום השטח המנדטורי אף היא מסלקת קשיים מרובים הכרוכים בהכניית הועדה המלכותית.

כפר סבא, 4.12.37

בערב ניגשתי לסמינריון של הנוער העובד לשיחה בשאלת החלוקה והמדינה. הודעתי למפרע שלא ארצה, אלא אכרר שאלות.

פחה בשאלות יעקב מנסו

- (1) מה טעם למדינה יהודית ש-48% ~~ממנה~~ מושכיה הם ערבים.
- (2) הערבים יפריעו לבנין ע"י סירור, והמדינה תהיה תלויה באנגליה.
- (3) היש אפשרות של העברת ערבים? היכחן שיעזבו את המדינה היהודית מרצונם הטוב?
- (4) האם לא תהיה המדינה אבן שואבת - להמוני ערבים מבחוץ לרגל רמת החיים הגבוהה?
- (5) גבולות המדינה בלתי טבעיים וארוכים, ויסילו הוצאות הגנה עצומות על מושכיה - ללא יכולת של קיום.
- (6) איפה תהיינה הרזרבות הקרקעיות בשביל ישובי המוני?